

Μητροπολίτης Ιλαρίωνας: η ηθική δύναμη της Εκκλησίας ευρίσκεται στο κύρυγμα της διδασκαλίας του Χριστού

Τον φιλόλογο, ιστορικό της Ρωσικής φιλοσοφίας και λογοτεχνίας, ειδικό της Ρωσικής λογοτεχνίας του «αργυρού αιώνα» Νικόλαο Βσεβολόντοβιτς Κοτρελιώφ φιλοξένησε στις 3 Αυγούστου 2013 στα πλαίσια της εκπομπής του «Εκκλησία και κόσμος», της οποίας επιμελείται και παρουσιάζει στον τηλεοπτικό σταθμό «Vesti-24», ο Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνας, Πρόεδρος του Τμήματος Εξωτερικών Εκκλησιαστικών Σχέσεων του Πατριαρχείου Μόσχας.

Ν. Κοτρελιώφ: Καθώς φαίνεται, ζούμε τώρα μια άλλη ένταση της εθρότητας απέναντι στην Εκκλησία από μια σεβαστή μερίδα της κοινωνίας και, κυρίως της ηγεσίας αυτής. Και αυτό δεν χαρακτηρίζει μόνον τη σημερινή Ρωσική πραγματικότητα, αλλά, αναμφίβολα, και τον Ευρωπαϊκό πολιτισμό. Σε αυτή την κατάσταση, ποιες θα έπρεπε να είναι οι ενέργειες της Εκκλησίας; Μήπως πρέπει να μιλήσουμε για την οικοδόμηση μιας ιδιαίτερης, χριστιανικής εκκλησιαστικής κουλτούρας στο περιβάλλον των ΜΜΕ; Δηλαδή, επί παραδείγματι, να ξεκινήσουμε την έκδοση μιας, όπως λέγεται στην Ευρώπη «εθνικής» εφημερίδας, η οποία ακολουθεί την πορεία των λοιπών εφημερίδων, αλλά ως αφετηρία έχει την Εκκλησία, την εκκλησιαστική Παράδοση και είναι αφοσιωμένη στην Παράδοση, και όχι να συνεχίζουμε να εκδίδουμε την εφημερίδα «Radnoneyzh» ή το περιοδικό «Thoma»; Το ίδιο πρέπει να ισχύει και για την τηλεόραση: πρέπει να υπάρχει ένας ολοκληρωμένος εκκλησιαστικός τηλεοπτικός σταθμός πανεθνικής κάλυψης. Τι σκέπτεσθε επί αυτού, μήπως ήλθε η ώρα;

Μητροπολίτης Ιλαρίωνας: Κατ' αρχάς θέλω να πω ότι δεν είμαι υπέρ της τραγικοποιήσεως της καταστάσεως. Δεν δέχομαι την άποψή Σας ότι ζούμε ένταση της εθρότητας απέναντι στην Εκκλησία από την κοινωνία, της ελίτ της και των διανοουμένων. Ωστόσο φρονώ (το ξέρω και το βιώνω ο ίδιος) ότι γενικά ο λαός και η κοινωνία μας βλέπουν την Εκκλησία απολύτως θετικά. Υπάρχει κάποιο απόβρασμα, ένα στοιχείο έξωθεν, το οποίο συνδέεται με τη θέση των επιμέρους ανθρώπων και ίσως τινών πολιτικών ή λοιπών δυνάμεων, δυσανεστημένων εξαιτίας της σταθερής, σημαντικής και επιφανούς θέσεως, την οποία κατέχει σήμερα η Εκκλησία μέσα στην κοινωνία μας. Και όμως συμφωνώ απολύτως μαζί Σας ότι αυτή πρέπει να κατέχει πιο επιφανή και σημαντική θέση από, τι είναι τώρα.

Τώρα όσον αφορά την πολιτική απέναντι στα ΜΜΕ. Ασφαλώς η Εκκλησία στις ημέρες μας έχει δυναμική παρουσία στο περιβάλλον των ΜΜΕ, έχουμε τους τηλεοπτικούς σταθμούς «Spas», «Soyuz», «Glas» και «Radost moyu». Οι εκπομπές βγαίνουν στον αέρα σε διαφορετικό χρόνο, έχουν διαφορετικά τηλεοπτικά ακροατήρια. Άλλο είναι όταν μιλάμε για κρατικούς και κεντρικούς τηλεοπτικούς σταθμούς, όπου κατά τη γνώμη μου η παρουσία της Εκκλησίας είναι ακόμα ελλιπής. Εάν ρίξετε μια ματιά στο πρόγραμμα τηλεόρασεως, πολλές είναι οι εκπομπές οι οποίες δημιουργούνται είτε για λογαριασμό της Εκκλησίας είτε μιλάνε περί Εκκλησίας; Είναι ελάχιστες. Σε καλύτερη περίπτωση είναι μια εκπομπή την εβδομάδα ανά τηλεοπτικό σταθμό.

Αυτό, βεβαίως δεν ανταποκρίνεται στο ρόλο, τον οποίο διαδραματίζει σήμερα η Εκκλησία στην κοινωνία μας. Άλλωστε μιλάμε τώρα κατ' επέκτασιν, δεν εννοώ μόνο την Ορθόδοξη Εκκλησία, αλλά και τις λοιπές παραδοσιακές ομολογίες, οι οποίες έχουν κάποια παρουσία στο πληροφοριακό περιβάλλον, αλλά, όπως φρονώ, είναι και αυτή ελλιπής.

N. Κοτρελιώφ: Χαίρομαι πολύ και ομολογώ ότι ζηλεύω την αισιοδοξία Σας...Θυμάμαι πολύ καλά τις εποχές, όταν η γιαγιά μου έλεγε στη φίλη της: «Ξέρεις, σήμερα που πήγαμε στην Εκκλησία για αγρυπνία, την παρακολούθησαν τόσο νέοι, πέντε άτομα μάλιστα». Θυμάμαι, όταν μια φορά είδα στο Ναό τους γνωστούς και φίλους μου από το Πανεπιστήμιο και όχι μόνο. Θυμάμαι τις γιαγιάδες να γκρινιάζουν εξαιτίας μαζικής προσελεύσεως των νέων, επειδή ούτε όρθιες να στέκονται, ούτε να καθήσουν κανονικά δε μπορούσαν λόγω έλλειψης χώρου, και η μόνη δυνατότητα ήταν να στέκονται όρθιες, αλλά μια δίπλα στην άλλη. Δυστυχώς, αρκετοί από όσους προσχώρησαν στην Εκκλησία κατά τις δεκαετίες 1960-70, δεν άντεξαν τη δοκιμασία αυτή. Απομακρύνθηκαν και προσχώρησαν ακόμα στην δηλωμένη αθεία και πάντοτε μάλιστα επιθετική. Απομακρύνθηκαν ευρισκόμενοι σε κατάσταση, με την οποία εντάχθηκαν στην Εκκλησία, έχοντας πεποίθηση ότι όλα τα ήξεραν καλύτερα και η Εκκλησία ήταν εκείνη, η οποία έπρεπε να τους ακούει. Η αποξένωση οφείλεται στο γεγονός ότι η Εκκλησία είναι κάτι ευρύτερο από κάθε στρώμα των διανοουμένων και με αυτή την έννοια ασφαλώς δέχεται κριτική από όσους δεν πραγματοποιήθηκαν οι ελπίδες τους. Μάλιστα αυτή η κριτική, είμαι βέβαιος, κληρονομείται: οι άνθρωποι που δεν άντεξαν τη δοκιμασία από την Εκκλησία μεγάλωσαν παιδιά (εν τω μεταξύ πολλοί εξ αυτών των ανθρώπων παρουσιάζονται ως χριστιανοί), τα οποία είναι εξαιρετικά σκληροί και άλογοι κριτικοί της Εκκλησίας. Σε αυτή την κατάσταση, όπως τη βλέπω και όπως πιστεύετε, Σεβασμιώτατε, δεν είναι όλα και τόσο αισιόδοξα.

Ως εκ τούτου, και αυτό οι ίδιοι οι λαϊκοί πρέπει να το συνειδητοποιούν και η Εκκλησία πρέπει να τους ωθεί προς αυτή την κατεύθυνση, επιβάλλεται η ανάγκη δημιουργίας δομών για την κοινωνία, συμπεριλαμβανομένου και του τηλεοπτικού σταθμού, όπου να κηρύσσεται ο λόγος του Θεού και όχι να διαφημίζεται η μαγεία.

Μητροπολίτης Ιλαρίωνας: Κατ' αρχάς και πάλι αδυνατώ να δεχθώ την εκτίμησή Σας της κλίμακος του φαινομένου περί του οποίου γίνεται ο λόγος. Είναι αδύνατο να πω ότι πολλοί από εκείνους, οι οποίοι προσχώρησαν στην Εκκλησία τη δεκαετία των 1960-70 δεν άντεξαν τη δοκιμασία αυτή και κράτησαν κριτική στάση απέναντί της... Ο ίδιος προσχώρησα στην Εκκλησία στο τέλος της δεκαετίας 1970. Παρόλο που ανήκουμε σε διαφορετικές γενιές, εγώ, ωστόσο, τρόπον τινά είμαι πλέον παλαίμαχος της Εκκλησίας, θυμάμαι και το τέλος της δεκαετίας 1970 και τις αρχές της δεκαετίας 1980. Και πρέπει να ομολογήσω ότι, σχεδόν ουδείς, τουλάχιστον από τη γενιά μου, όσοι προσχώρησαν στην Εκκλησία τότε, απομακρύνθηκε αργότερα. Όλοι παρέμειναν. Μάλιστα ζήσαν διαφορετικές στιγμές, διαφορετικές διαθέσεις και το κριτικό στοιχείο ενίοτε επικρατούσε, ενίοτε παραμερίσθηκε, αλλά παρέμεινε η προσωπική τους προσήλωση στην Εκκλησία.

Είναι σημαντικό να καταλάβουμε εδώ ότι η Εκκλησία είναι πολυεπίπεδος οργανισμός, όπου ο καθένας μπορεί να βρεί το δικό του επίπεδο. Πιστεύω ότι το κυριώτερο στην Εκκλησία δεν είναι εκείνο το οποίο ευρίσκεται στην επιφάνεια, αλλά το οποίο κρύβεται στο βάθος. Ο λαϊκός μπορεί να μην δέχεται την α' ή τη β' θέση του α' ή του β' εκκλησιαστικού παράγοντος, αλλά ταυτόχρονα μπορεί να αγαπά θερμά την Εκκλησία και να είναι άνθρωπος αφοσιωμένος βαθιά στην Εκκλησία και να ζει πράγματι μια χριστιανική ζωή. Κατά τη γνώμη μου είναι σημαντικό να ξεχωρίζουμε αυτά τα διαφορετικά επίπεδα μεταξύ τους.

Ποιος είναι ο σκοπός της υπάρξεως της Εκκλησίας; Υπάρχει για να σώσει τους ανθρώπους από την αμαρτία, τον διάβολο και όλα όσα στη ζωή μας συνδέονται με το κακό και το πάθος και, όπως λέμε, οδηγεί στην απώλεια της ανθρώπινης ψυχής. Και η Εκκλησία μάλιστα το πετυχαίνει με πολλούς τρόπους. Όποιος θέλει να πορεύεται την οδό σωτηρίας, θα βρεί οπωσδήποτε τη θέση του στην Εκκλησία, και όχι μάλιστα για να είναι ένας αδρανής χριστιανός, αλλά για να λαμβάνει ενεργό μέρος στον εκκλησιαστικό βίο. Η Εκκλησία είναι ένας τεράστιος οργανισμός, ο οποίος περιλαμβάνει ανθρώπους με διάφορες αντιλήψεις, ακόμα και όσους είναι ικανοί να ασκήσουν εποικοδομητική κριτική κατά της Εκκλησίας.

Δεν είναι τυχαίο ότι προέβημεν σε συγκρότηση ενός μηχανισμού όπως η Διασυνοδική Επιτροπή, η οποία ασχολείται με την προετοιμασία των αποφάσεων για τις Ιερές Συνόδους της Ιεραρχίας. Την συναπαρτίζουν οι λαϊκοί, άνθρωποι που έχουν κριτική στάση και βοηθούν εμάς, τους κληρικούς, να δούμε τον εαυτό μας από την άλλη οπτική γωνιά. Βοηθά πολύ η εποικοδομητική κριτική. Εκείνα, τα οποία ουδέποτε μπορούν να βοηθήσουν την Εκκλησία είναι η άνευ ουσίας κριτική, ο λαϊκισμός και η συκοφαντία κατά της Εκκλησίας.

Ν. Κοτρελιώφ: Ασφαλώς, ο σύνθετος χαρακτήρας του ίδιου του λαού της Εκκλησίας αποτυπώνει το σύνθετο χαρακτήρα της ίδιας κοινωνίας γενικά, και γι' αυτό εκεί πρέπει να λειτουργούν εργαλεία επικοινωνίας, τα οποία αν και υπάρχουν σήμερα, αλλά είναι αδιάφορα διότι η Εκκλησία και το ποιμνίό της δέχεται πίεση από τον ίδιο τον τρόπο ζωής, ο οποίος επιβάλλεται από τα κρατικά κανάλια. Αυτή η πίεση μπορεί να είναι ισχυρότερη της πολιτικής, διότι ενσταλάζει στον άνθρωπο, ακόμα και στο επίπεδο του υποσυνείδητου, απαράδεκτους για την Εκκλησία τρόπους ζωής. Γι' αυτό ανάλογη πρέπει να είναι και η απάντηση.

Μητροπολίτης Ιλαρίωνας: Είναι η γνώμη μου ότι το μήνυμα πολλών τηλεοπτικών εκπομπών, άρθρων στα ΜΜΕ καθώς και διαφημίσεως, η οποία καταλαμβάνει ένα σημαντικό μέρος του τηλεοπτικού χρόνου, απευθύνεται στον άνθρωπο της καταναλωτικής κοινωνίας. Επομένως καλλιεργείται συνειδητά η καταναλωτική στάση απέναντι στη ζωή. Η ζωή εκλαμβάνεται ως είδος αγοράς αγαθών και υπηρεσιών, όπου ο καθένας μπορεί να χρησιμοποιήσει ο,τι επιθυμεί, αρχίζοντας από τα σαμπουάν και καλλυντικά που διαφημίζονται και άλλα είδη για να καταλήξουμε στο ότι τους ανθρώπους διδάσκουν να συνηθίζουν να βλέπουν τη ζωή αποκλειστικά από καταναλωτικής οπτικής.

Τα ιδεώδη, τα οποία ήταν χαρακτηριστικά της Ρωσικής λογοτεχνίας, συμπεριλαμβανομένης και εκείνης του «αργυρού αιώνα», τόσο αγαπητής, όπως γνωρίζω, σε εσάς, δηλαδή, της προσφοράς και αυτοαπαρνήσεως, εξαφανίζονται σήμερα από τη γλώσσα του ανθρώπου και από τον εννοιολογικό μηχανισμό και αυτό επηρεάζει καταλυτικά την ανθρώπινη ζωή.

Εάν μιλήσουμε περί οικογενείας, σήμερα είναι ελάχιστοι, όσοι δημιουργούν την οικογένεια με σκοπό να προσφέρουν τον εαυτό τους για χάρη των άλλων. Κατά κανόνα συνέρχονται ένας άνδρας και μια γυναίκα για να ζούν μαζί, να προωθούν τα συμφέροντά τους, ιδιωτικά ή δημόσια, και όλα αυτά, δυστυχώς, είναι αποτέλεσμα της επιρροής της ιδεολογίας, που ο άνθρωπος εκούσια ή ακούσια υιοθετεί μέσα των ΜΜΕ και του εκπαιδευτικού συστήματος.

Φρονώ ότι η Εκκλησία έχει να διαδραματίζει εδώ ένα μεγάλο ρόλο. Δεν επαρκούν βεβαίως οι Ορθόδοξοι χριστιανικοί μας σταθμοί και τα ΜΜΕ. Η Εκκλησία πρέπει να εκπέμπει ένα σαφές και καθαρό μήνυμα, το οποίο να μεταδίδεται μέσα από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Τώρα επωφελούμαστε αυτής της ευκαιρίας και προσωπικά δεν έχω λόγο να κάνω παράπονα: ο κρατικός μας τηλεοπτικός σταθμός με παρέχει χρόνο στον αέρα και μπορούμε να μιλήσουμε για εκείνα τα οποία μας ενδιαφέρουν και είναι επίκαιρα. Όπως ξέρω υπάρχει και απήχηση εκ μέρους του ακροατηρίου. Αλλά πιστεύω ότι θα μπορούσαμε να κάνουμε πάρα πολύ περισσότερα για να ξέρουν οι άνθρωποι την πραγματική ζωή της Εκκλησίας, τη θετική συμβολή της στην κοινωνία και όχι μόνο το αποβράσματα, τα οποία κατά διαστήματα ρίχνονται στα ΜΜΕ και δι' αυτών ταπεινώνεται και αμαυρώνεται συνειδητά ή ασυνείδητα η εικόνα της Εκκλησίας με αποτέλεσμα οι άνθρωποι να απομακρύνονται από την Εκκλησία.

Ν. Κοτρελιώφ: Μια απλή απόδειξη: η Εκκλησία γίνεται ένα από τα newsmakers με τα ίσα δικαιώματα και τις αξίες με εκείνους, οι οποίοι παράγουν το εξής: «η περίφημη ηθοποιός ήπια πολύ χθες», «ο περίφημος ηθοποιός πήγε με μια νέα κυρία», «ο δήμαρχος τάδε φυλακίστηκε λόγω εμπλοκής του σε υπόθεση δωροδοκίας» κτλ., δηλαδή αυτός ο κόσμος είναι ομογενής και ομοιόμορφος και καταστρέφει την ανθρώπινη κοινωνία. Γι' αυτό εγώ, ο οποίος δεν ασχολούμαι με

αυτά, μου έρχεται στο μυαλό μου ότι η ποιμαντική θεολογία δεν πρέπει να περιλαμβάνει μόνο την ενότητα για την καθοδήγηση των ανθρωπίνων ψυχών, δηλαδή του ποιμνίου της Εκκλησίας, αλλά και τη σχετική ενότητα για τα προβλήματα των ΜΜΕ, στα οποία μόλις κάνατε τόσο ωραία αναφορά, συμπεριλαμβανομένης και της διαφημίσεως, που είναι η ζωή μέσα σε ψεύδος. Άλλωστε το 99% των διαφημιστικών κειμένων είναι ένα καθαρό ψεύδος, το οποίο αντιλαμβάνονται και όσοι το δημιουργούν, και όσοι το παραγγέλλουν. Όλη η διαφήμιση είναι μια υπερβολή και χρήση των στρατηγικών αποπλανήσεως κλπ.

Δηλαδή, ο λαός της Εκκλησίας και οι εκκλησιαστικές αρχές έχουν να ασκήσουν κριτική κατά του πολιτισμού αυτού, ο οποίος είναι αναμφίβολα έχει μη εκκλησιαστικό χαρακτήρα.

Μητροπολίτης Ιλαρίωνας: Ασκούμε κριτική κατά του πολιτισμού αυτού, αλλά είναι αδύνατο το ποιμαντικό μας έργο και το κήρυγμα να στηρίζονται καθαρά επί της κριτικής. Εδώ πρέπει να παραδειγματιστούμε από τον Ιησού Χριστό, ο Οποίος επέκρινε τις επιμέρους πτυχές της σύγχρονης Του κοινωνίας και μάλιστα άσκησε δριμύτατη κριτική κατά των Φαρισαίων, οι οποίοι παραμόρφωναν τις θρησκευτικές αλήθειες και τρόπον τινά υποκαθιστούσαν την έντονη εσωτερική πίστη στον Θεό με εξωτερική ευλάβεια.

Το κήρυγμα της Εκκλησίας ασφαλώς εμπεριέχει το στοιχείο της κριτικής, αλλά νομίζω ότι πρωτίστως πρέπει να κομίζουμε στους ανθρώπους την αγαθότητα, το φως και τον Χριστό. Δυστυχώς σήμερα στο δημόσιο χώρο το κήρυγμα για το Χριστό δεν ακούγεται και πολύ. Μιλάμε για τον Χριστό μέσα από τα κηρύγματα σε Ναούς για ένα αρκετά στενό κύκλο των πλέον συνειδητών χριστιανών. Ένας μεγάλος αριθμός ανθρώπων, ακόμα και στη χώρα μας, οι οποίοι προσδιορίζονται ως Ορθόδοξοι και ανήκουν στην Ορθόδοξη Εκκλησία, αλλά δεν εκκλησιάζονται, εκτός του χώρου της Εκκλησίας ελάχιστα θα μάθουν από τα ΜΜΕ και τη λογοτεχνία για τον Χριστό.

Φρονώ ότι ένας από τους τρόπους να ανακτήσει η Εκκλησία την παλλαϊκή κοινωνική αποδοχή, της οποίας πρέπει να απολαμβάνει, πρέπει να καταβάλουμε ακόμα τις μεγαλύτερες προσπάθειες προκειμένου να κάνουμε γνωστή στους ανθρώπους την ουσία της ζωής της Εκκλησίας, δηλαδή τον Χριστό, το πρόσωπο και τη διδασκαλία Του. Αυτή είναι η δύναμή μας, αυτή είναι η πλέον ελκυστική εικόνα, την οποία μπορούμε να δώσουμε στους ανθρώπους, και δεν πρόκειται για κάτι το αφηρημένο. Είναι μια συγκεκριμένη μορφή Ανθρώπου, ο Οποίος έζησε επί της γης και μας έδωσε το παράδειγμα το οποίο πρέπει να ακολουθούμε στη ζωή μας. Είναι Άνθρωπος, ο Οποίος ήταν ο ίδιος ο Ενσαρκωμένος Θεός.

Αυτό το κήρυγμα της διδασκαλίας του Χριστού είναι και θα είναι πάντα η δύναμη της Εκκλησίας. Είμαι βέβαιος ότι δι' αυτού θα ξεπεράσουμε κάθε κρίση ακόμα κι εκείνη στις σχέσεις μεταξύ της Εκκλησίας και της Κοινωνίας.